

Obecná východiska k právům pacienta (nejen) v závěru života

Michal Koščík

Základní etické principy

1. Autonomie

- právo pacienta činit informovaná rozhodnutí
- podporovat pacienty v rozhodování, které odpovídá jejich hodnotám a preferencím.
- Náročné pokud má pacient kognitivní postižení nebo když existují jazykové a kulturní bariéry.

2. Beneficence

- jednání v nejlepším zájmu pacienta
- Ústředním motivem je kvalita života pacienta.
- Příklad je subjektivní a liší se mezi pacienty.

3. Non-maleficence

- neublížit
- nejen prevence fyzické újmy, ale také minimalizace emocionálního a psychologického stresu.

4. Spravedlnost

- Odstraňování nerovností v přístupu ke zdravotní péči.
- bez ohledu na původ pacienta, socioekonomický status nebo lokalitu
- péče o marginalizované populace.

Důraz na jednotlivce a jeho pohled

Jasně trendy

- Autonomie má přednost před paternalismem
- Individualismus převažuje nad kolektivismem a komunitarismem
- Svoboda jednotlivce převažuje nad obecným zájmem

Základní limity:

- Předpokládá se nezávislost, soběstačnost
- Předpokládá se existence vůle a preferencí jednotlivce
- Předpokládá se, že individuální rozhodování budou činěna v rámci fungující společnosti a funkčních společenských systémů

Dva pohledy

Individualismus

- Důraz na zájem a aktivitu jednotlivce

System

- Některá práva mohou být realizována pouze v rámci systému garantovaného státem

MUNI
MED

Systemová opatření

Definice

Zákon o zdravotních službách

- §5 paliativní péče – péče jejímž účelem je zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta, který trpí nevléčitelnou nemocí,
- je péčí, která může být poskytována ve vlastním sociálním prostředí pacienta (§10) spolu s ošetrovatelskou a rehabilitační

Zákony 95/2004 a 96/2004

- Výkon paliativní péče svěřují výhradně do rukou zdravotníků
- U lékařů nevymezují konkrétní specializaci u NLZP vybraná povolání (srov. Vyhláška 55/2011 Sb.)

Úhrady

Paliativní péče je obecně hrazenou zdravotní službou

- pacient má nárok ze zákona (§13 odst. 2).

§22 ZVZP – Zvláštní ambulantní péče

- paliativní péče, poskytovaná pojištěncům v terminálním stavu, v jejich vlastním sociálním prostředí
- Na omezenou dobu na základě indikace lékaře

§22a – Zvláštní lůžková péče

- Hrazenými službami je i léčba paliativní a symptomatická o osoby v terminálním stavu poskytovaná ve speciálních lůžkových zařízeních hospicového typu.

Časová dostupnost?

Plánované hrazené služby se lhůtou časové dostupnosti

Plánované hrazené služby	Lhůta časové dostupnosti, kterou nelze překročit
Náhrada kyčelního kloubu	52 týdnů
Náhrada kolenního kloubu	52 týdnů
Artroskopie	8 týdnů
Angiografie nekoronárních tepen a vaskulární intervenční výkony	8 týdnů
Echokardiografie	10 týdnů
Operace katarakty	30 týdnů
Endoskopické vyšetření	4 týdny
Denzitometrie	16 týdnů
Skiografie a sonografie	2 týdny
Počítačová tomografie	3 týdny
Magnetická resonance	5 týdnů
Mamografické vyšetření	6 týdnů
Zahájení biologické léčby roztroušené sklerózy	4 týdny

Místní dostupnost?

2. Dojezdová doba vyjadřující místní dostupnost hrazených služeb podle oborů nebo služeb poskytovaných poskytovateli lůžkové péče

skupina	dojezdová doba (v minutách)	Obor nebo služba
1	60	anesteziologie a intenzivní medicína gynekologie a porodnictví neonatologie dětské lékařství chirurgie vnitřní lékařství dlouhodobá péče (ošetřovatelská péče)
2	75	neurologie ortopedie pneumologie a ftizeologie rehabilitační a fyzikální medicína (akutní lůžková péče) urologie
3	120	traumatologie klinická onkologie dermatovenerologie infekční lékařství oftalmologie otorinolaryngologie psychiatrie následná lůžková péče (léčebně rehabilitační péče)
4	180	kardiochirurgie neurochirurgie cévní chirurgie radiační onkologie geriatrie

Zákon o sociálních službách

§ 39 - Osobní asistence

§ 40 - Pečovatelská služba

§ 44 - Odlehčovací služby

§ 45 - Centra denních služeb

§ 46 - Denní stacionáře

§ 47 - Týdenní stacionáře

§ 49 - Domovy pro seniory

§ 52 - Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče

MUNI
MED

Individualismus v kontextu právních předpisů

Každý svého štěstí strůjcem

...

§3 ObčZ - Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.

Právní osobnost a svéprávnost

Právní osobnost

- Způsobilost mít práva a povinnosti
- Nadán každý živý člověk
- Nelze mít osobnost pouze částečně, nebo omezenou

Svéprávnost

- Způsobilost za sebe jednat
- Neplést se zletilostí

Východiska

Každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout.

- Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná.

Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.

O právní jednání nejde, chybí-li vůle jednajících osoby.

Podpůrná opatření (obecná)

Předběžné prohlášení

- „mentální závěť“
- Překryv s dříve vysloveným přáním a určením osoby do zdravotnické dokumentace

Smlouva o nápomoci při rozhodování

- tzv. Podporovatel napomáhá rozhodnutím osoby s menším handicapem

Zastoupení členem domácnosti

- člen domácnosti činí méně důležitá rozhodnutí
- není oprávněn udělit souhlas k zásahu do duševní nebo tělesné integrity člověka s trvalými následky

Omezení svéprávnosti

Osobám, jež za sebe nejsou schopny postarat se o vlastní záležitosti,

- Vždy v jejich zájmu
- Ustanovení opatrovníka, zpravila s přihlédnutím k přáním osoby
- Vždy soud na návrh nebo i „bez návrhu“. Návrh může podat „zdravotní ústav“
- Omezení být zcela, nebo k vybraným jednáním

krajní možnost,, existují i mírnější prostředky

M U N I
M E D

**Práva člověka převzatého do
zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu**

Převzetí člověka do ZZ bez souhlasu

- převzít člověka bez jeho souhlasu do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo ho v něm bez jeho souhlasu držet lze jen z důvodu stanoveného zákonem,
- nezbytnou péči o jeho osobu nelze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením.
- podání návrhu na omezení svéprávnosti nezakládá samo o sobě důvod, aby byl člověk bez svého souhlasu do takového zařízení převzat nebo v něm držen.

Oznamovací povinnost

- Je-li člověk převzat do ZZ, oznámí to jeho zákonnému zástupci, opatrovníku nebo podpůrci a jeho manželu nebo jiné známé osobě blízké neprodleně poskytovatel zdravotních služeb
- Převzetí člověka do zařízení poskytujícího zdravotní péči oznámí poskytovatel zdravotních služeb do 24 hodin soudu

Právo na důvěrný rozhovor

- Kdo byl do zařízení poskytujícího zdravotní péči převzat nebo kdo je v něm držen, má právo projednávat se svým zástupcem, důvěrníkem nebo podpůrcem vlastní záležitosti při osobním rozhovoru a bez přítomnosti třetích osob.

Rozhodnutí o nezpůsobilosti

- Člověk převzatý do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo držený v takovém zařízení má právo, aby jeho zdravotní stav, zdravotní dokumentaci nebo vyjádření ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku a projevit přání samostatně přezkoumal lékař nezávislý na poskytovateli zdravotních služeb v tomto zařízení i na jeho provozovateli.
- Stejné právo má i důvěrník nebo podpůrce.

Posuzování způsobilosti

Obecná východiska

Posuzování způsobilosti

Způsobilost je nezbytná pro platný souhlas s lékařskou péčí a léčbou.

Posuzování způsobilosti souvisí se dvěma etickými principy:

- autonomie (sebeurčení)
- beneficence (ochrana)

Předpokládá se, že pacienti jsou schopni se sami rozhodovat, pokud se neprokáže opak;

- o neschopnosti rozhodovat o sobě musí rozhodnout lékař - lékaři.

Posuzování způsobilosti

Způsobilost se rozhodnout není vlastnost,

- Může se v čase měnit, neschopnost učinit rozhodnutí je často vratná
- Posouzení způsobilosti se zaměřuje na konkrétní schopnosti, které pacient potřebuje k rozhodnutí o konkrétní situaci.
- Způsobilost zahrnuje proces rozhodování a nezávisí na konkrétní volbě, která je učiněna
- Způsobilost NENÍ výsledek testu, diagnóza nebo skóre v hodnotícím nástroji.

Lidé, kteří jsou způsobilí, mohou činit racionální rozhodnutí,

- která vycházejí z jejich hodnot a cílů,
- i z jejich znalostí a porozumění problémům, kterým čelí.
- způsobilost znamená rozpoznat a přijmout rizika.

Nezpůsobilost a životní situace

Posouzení kapacity vyžaduje zohlednění celého člověka -
nesouvisí s nemocí, diagnózou nebo životní situací.

Nemoci a intoxikace mohou schopnost dočasně narušit

- Bezdomovectví, pobyt v zařízení dlouhodobé péče nebo zneužívání drog či alkoholu automaticky neznamená, že pacient není schopen lékařského rozhodování.

MUNI
MED

Děkuji za pozornost